

ВОЙНАТА В БИВША ЮГОСЛАВИЯ: ПОСЛЕДНА ФАЗА КЪМ ЕВРОПЕИЗАЦИЯ НА БАЛКАНИТЕ*

Проф. д-р Жак Рюпник

Последствията от войната в бивша Югославия върху региона и регионалната среда могат да бъдат анализирани от много гледни точки. Трябваше да се предотврати опасността войната да предизвика конфликт между европейските държави като следствие от тази война, какъвто е бил случаят в началото на ХХ век. Би могло да се заключи, че щетите бяха ограничени, че случилото се беше много драматично, наистина тъжно, но това не беше краят на света, а само краят на Югославия. Следователно може да бъде представена една по-омекотена и положителна картина на събитията: това всъщност не беше неуспех на Европа, тя не беше създадена, за да управлява конфликтите, свързани със сигурността. Събитията в бивша Югославия се случиха извън територията на Европейския съюз, а той успя да овладее различията между Франция и Германия относно признаването на Хърватска, които не попречиха на подписването на Маастрихтския договор. Европейската интеграция не беше изложена на риск от различията по въпроса за Балканите. Това би била едната гледна точка – положителната, но тя би трябвало да бъде съпоставена с неуспеха.

От друга страна обаче може да имаме едно много по-прецизно разбиране за това какво е Европа, какво трябва да бъде. Аз бях и съм от тези, които са застъпници на това разбира-

* На 25 септември 2006 г. Дипломатическият институт при Министерството на външните работи организира експертна среща с господин Жак Рюпник, Директор „Изследвания“ в Центъра за международни изследвания (CERI), Париж. Той изнесе лекция на тема „Войната в бивша Югославия: последна фаза към „европеизация“ на Балканите“. Присъстваха експерти и представители на дипломатическия корпус.

не. Ето защо и преди, и сега оставам критичен към начина, по който Европа управляваше този конфликт (конфликта в бивша Югославия). Следователно, ако Европа е конституирана върху принципа за отхвърляне на употребата на сила при управлението на конфликти, ако Европа е основана на принципа за отхвърляне на идеологии от типа на етническият национализъм, то наистина фактът, че беше допусната войната в Босна, погавза тези два принципа и не засилва доверието в Европейския проект такъв, какъвто беше представен в Маастрихт. В този смисъл в Маастрихт беше обявено раждането на Обща външна политика и политика за сигурност (ОВППС) на Европа, като същевременно целият свят виждаше, че тази политика всъщност не съществува. Имаше един период, когато Европа търсеше по много хаотичен, разнопосочен и импровизиран начин отговора на конфликта, и резултатът е известен – края на конфликта дойде след военната намеса на НАТО. Споразумението беше подписано в американска военна база в Дейтън, Охайо. И така в договора от Маастрихт имаше външна политика и политика за сигурност на хартия, но в действителност те не съществуваха. Би могло да се заключи, че Балканите, въввлечени във войната в бивша Югославия, бяха място на провал за ОВППС, още преди тя да е имала време да се появи и да се определи. Може да се каже обаче, че парадоксално Балканите, особено след събитията в Косово, след края на 90-те години, биха могли да станат катализатор за появата на една европейска политика за сигурност.

Може да се забележат не само определен брой поуки, които бяха извлечени от тези лутания в Босна, но днес може да кажем, че европейците в известен смисъл поемат щафетата от американците в сферата на сигурността. И когато казвам, че някои поуки бяха извлечени, имам предвид, че (ако трябва да се изрази с цифри) паднаха повече от 100 000 убити в Босна, преди да се стигне до намеса за спиране на войната. Споменах цифрата от 100 000, защото дълго време си служехме с цифрата 200 000, дори се споменаваше за четвърт милион. Но в продължение на една година специална комисия проучи демографските данни, свърши много мъчителна работа по преброяване на мъртви-

те в общите гробове и т.н. Тази комисия, председателствана от един босненски мюсюлманин, обяви миналата година през месец ноември оценката, че убитите са около 100 000. Не става въпрос да се навлиза в мрачни пресмятания: от какъв праг нагоре, колко стотици и колко хиляди трябва да са убитите, за да се прецени, че се касае за престъпление, че има нужда от намесата на Европа. Но жертвите в Босна са 150 000. В Косово, където имаше намеса през пролетта на 1999 г., броят на жертвите е около 10 000. В Македония през пролетта на 2001 г. избухна конфликт с албанските бунтовници. Една бърза намеса от страна на Европа позволи конфликтът да бъде овладян много скоро. Тогава бяха дадени стотина жертви. Може да се каже, че този опит, това малко зловещо счетоводство, е спомогнало за появата на идеята, че намесата трябва да бъде колкото е възможно по-бърза (по един превантивен начин), за да бъде предотвратен конфликтът. Може да се действа ефикасно, преди още конфликтът да се изроди. Когато веднъж войната е избухнала, става много трудно да се въздейства чрез намеса. Изпращат се войски, които да подкрепят мира, а всъщност няма мир, който да бъде подкрепен. Ето какъв е проблемът в Босна и до известна степен в Косово. Европа, в лицето на френско-германската инициатива от срещата на високо равнище в Рамбује, се опита да създаде един европейски Дейтън. Това беше опит да се създаде един превантивен Дейтън. Да не се стига до Дейтън след войната, а да се направи един европейски Дейтън преди истинското избухване на конфликта. Това не даде очаквания резултат. В крайна сметка военната намеса направи останалото при познатите ви обстоятелства, но налице беше опит от страна на европейците да поемат инициативата в политически план. Преговорите не завършиха основно заради непримиримостта на Милошевич. Преди време в Косово и в Македония Европа и НАТО се намесиха веднага, съвместно, по много решителен начин, както по отношение на сигурността, така и в политически план, избягвайки разрастването на конфликта. Впрочем може да се каже, че ако разглеждаме отношенията между Европа и Балканите и войната в бивша Югославия от гледна точка на сигурността в класическия сми-

съл на думата, то мястото на провала на европейската обща външна политика и политика за сигурност е Босна. Но това е и мястото, където Европа чрез трудни първи стъпки е успяла да постави началото на зараждането на общата политика за сигурност и отбрана. Политическите противоречия отслабнаха. Приоритетите в областта на сигурността бяха разпределени и изпълнени съвместно.

Казвам, че политическите разногласия отслабнаха, имайки предвид, че когато Югославия се разпадна, налице бе силно противоречие за признаването на отцепилите се републики (да припомним Хърватска). Днес е много, много трудно да се посочи какви са разногласията между европейските държави по въпросите, свързани с Босна или с Балканите. Спомням си, че заедно с министъра на външните работи (на Франция – бел. ред.) Юбер Ведрин и с неговия германски колега пътувахме до Сараево. Забележително беше значението на това пътуване за региона. Френският министър и германският министър пристигат заедно, заедно провеждат срещите си. В общи линии застъпват едни и същи тези относно намеренията на Европа и на онова, което тя очаква да получи от своите босненски събеседници. В това се състоеше контрастът между голямото противоречие през 1992 г. и сближаването на позициите днес. Ако ме питате каква е разликата в позициите на Франция и Германия по отношение на Косово и Босна, бих се затруднил да се задълбоча в тези разлики. Не считам, че те са важни. Има нюанси и всеки, разбира се, има своя история и свое собствено виждане за историята на региона, но като цяло политическите позиции са доста по-сходни и на практика тежестта е разпределена между европейските страни. ЕСФОР се превърна в ЕФОР в Босна, щафетата се пое от европейците и от европейските полицейски сили. Европеизацията на сигурността на Балканите представлява изпитание. Бих казал, че те всички работят заедно без големи разногласия. Това не е сигурна гаранция за бъдещ успех, защото, разбира се, в Босна или в Косово политическата динамика трябва да стигне до своя завършек. Но аз говоря само за сигурността.

Другият въпрос се отнася за област, в която Европа все пак традиционно има своите по-важни козове. Дали европейският модел може да бъде пренесен на Балканите? Какъв е европейският подход към сигурността? Както всички знаете, Европа не е „hard power“, тя разполага с малко класически военни средства. Но това е една „негруба“ сила, т.е. сила, създаваща мира или подкрепяща мира чрез икономическата, политическата и институционалната взаимозависимост на своите членове. За да използвам израза на Карл Дойч, който беше мой преподавател в Харвард и който е формулирал определението „общност на сигурността“, то би направило този конфликт малко вероятен и дори невъзможен. И това е въпросът днес. В каква степен прилагането на този европейски модел може да се пренесе върху Балканите? Този модел, който се създаде веднага след Втората световна война между Франция и Германия. До каква степен концепцията за сигурност може да бъде пренесена на Балканите? Европа има двоен стандарт – от една страна фаворизира регионалното сътрудничество – това е ключовата дума, която може да бъде открита във всеки европейски подход по отношение на региона. Европейският подход – това е Пактът за стабилност, провъзгласен, както знаете, през юли 1999 г. в Сараево. Той представляваше европейската рамка и се ръководеше от Европейския съюз. Господин Бусек, австриец по националност, който беше водеща фигура през последните години, има следната философия: „Трябва да си сътрудничите, ако искате ние да сътрудним с вас!“ Впрочем това е и философията на „Пакта за стабилност“ – насърчаване, отпускане на средства, финансиране, сътрудничество. Но основният принцип е винаги да се участва по конкретни въпроси. Има „кръгли маси“ – развитие на демокрацията, сигурността, икономическото сътрудничество, комуникациите и др. С този подход се подкрепя регионалното сътрудничество. Дали няма да е възможно един ден да се създаде отново нещо като Вишеградската група? Това е въпросът, който и Европейският съюз си поставя. Но ние знаем, че има много спънки и трудности за преодоляване. Ще се върнем към това по време на дискусиата. Вие сте по-добре запознати от мен с тези въпроси.

Винаги се появява следният аргумент: „Но как, как да си сътрудничат страни, които са на различно равнище на развитие и в различно политическо положение?“ Този аргумент се чува все по-силно в Хърватска, но в различни моменти той се използва и от други страни. Не могат да бъдат изтъкнати политически аргументи срещу регионалното сътрудничество, защото това е европейски приоритет, но ще се направи само минималното, тъй като съществуват други цели, свързани с интеграцията в западните институции – било то в Европейския съюз или в НАТО. Има и други спънки – налице е страх, че регионалното сътрудничество е само прикрит начин да се възроди бивша Югославия. Сътрудничеството е хубаво нещо, но не се опитвайте да възстановите нещо, което току що се е разпаднало толкова мъчително. Икономическата мотивация е твърде слаба. Владимир Глигоров, превъзходна личност, македонски икономист, когото сигурно познавате, е направил точни проучвания по тези въпроси и стига до извода, че регионалното сътрудничество е много хубаво нещо, но не трябва да се разчита на икономически стимули, което всъщност е част от европейския модел. В Европа разчитат винаги на икономиката като мотивация, а на Балканите, казва той, има малко мотивиращи фактори. Икономиките са далеч от взаимното допълване. Когато освен това, страната е изостанала, стремежът към коопериране с по-напреднали страни е по-голям, отколкото със съседни страни, които са също толкова бедни. Всъщност предам малко по-грубо аргументите на Владимир Глигоров. Не трябва, казва той, да търсим силна икономическа мотивация за кооперирането. Щом няма политическа воля за възстановяване на Югославия, счита се, че ако играете соло, по-скоро ще стигнете до Европейския съюз, а при липса на икономическа мотивация остава само аргументът за сигурността – да, трябва да си сътрудничим, за да избегнем конфликтите, но това не е достатъчно. Европейският модел е характерен точно с това, че негова съставна част е взаимодействието и взаимопроникването на икономиките, както и политическото и институционалното измерение. Впрочем едно от измеренията на европейския модел е и регионалното сътрудничество.

Друг европейски подход е свързан изцяло с перспективите за присъединяване към Европейския съюз. Това се включва по-скоро в рубриката „Споразумения за стабилизиране и асоцииране“. И разбира се, че логиката, която развива процедурата за разширяване чрез споразумения за стабилизиране и асоцииране, е една индивидуализирана логика, т.е. – на всеки според заслуженото. Напредъкът на едните и на другите се оценява както някога по принципа на регатата: всеки напредва със свой собствен ритъм и ще бъде оценяван според собствените му заслуги.

И така, има две страни на европейския подход – едната благоприятства регионалното сътрудничество, а другата – чрез споразуменията за стабилизиране и асоцииране обслужва индивидуалния подход. Има дори и едно вътрешно състезаване между членовете. Тук можем да се запитаме и за взаимното допълване на подхода, както и за произтичащия от това въпрос – дали би било благоприятно да има регионален подход и към разширяването на Европейския съюз. Ако има „Пакт за стабилност“ на Балканите, дали едновременно ще трябва да се представи Европейски пакт за стабилност за присъединяване на Балканите към Европейския съюз. Това е една хипотеза, която може да бъде формулирана. Както знаете, това е един друг подход, който беше възприет, и може би при дискусията ще видим дали това е добра идея и дали това е единствено възможната идея, или е имало и други възможности. Във всеки случай това е поливалентността или паралелността на европейската политика по отношение на регионалните въпроси. Това е Европа, гледана от ъгъла на сигурността. Разбира се, аз поставих ударението тук заради наследството от войната в бивша Югославия и предизвикателството, което тя постави не само пред региона, но и пред Европа.

Аз мисля, че това си остава като тест. Европа не може да не успее на Балканите. Мисля, че един провал на Балканите би бил фатален за доверието към Европа по въпросите на сигурността в други райони. Как би могла Европа да се произнася за сигурността в Близкия изток, в Африка или някъде другаде, ако тя не е способна да отговори на предизвикателствата

на сигурността в периферията на своята територия. Впрочем, няма да отделям повече внимание на въпроса за приоритетите в тази област. Има едно друго измерение на европейските въпроси, когато говорим за този регион. То не е свързано само със сигурността и сътрудничеството. Въпросът е: как Европа може да влияе (благоприятно или не) на преминаването към демокрацията, на заздравяването на демокрацията и в каква степен Европа се оказва парадоксално включена в изграждането на държави нации.

Ще изложа виждането си по два въпроса. Първият е в каква степен Европейският съюз е изиграл стабилизираща роля в укрепването на новите демокрации. Мисля, че след всичко, което се случи в Централна Европа, днес много малко хора отричат, че това бе един абсолютно решаващ момент в първата фаза на разделянето с диктатурата. Във втората фаза, която следва, трябва да се постигне укрепване на демокрацията чрез избори и залагане на управление, а не на режим. От тази гледна точка хвърлянето на котва около европейската перспектива е много важно за всички страни в Централна Европа. Може би най-очевидният пример е Словакия. Вие имате един авторитарен, националистически режим, който погазва принципите на правовата държава, който оскърява Европейския съюз и т.н. Това е режимът на господин Мечиар, появил се в резултат на разделянето на Чехия и Словакия и отклоняващ се от перспективата за демократично укрепване и от европейската перспектива на своите съседи. Резултатът: през 1997 г., когато Европейският съюз определя списъка на страните кандидатки, на страните, с които започват преговори за приемане, в него фигурират Чешката република, Полша, Унгария, Естония и Словения. Но Словакия не е в списъка, както и Румъния и България, които навремето именно в областта на демокрацията също създаваха някои проблеми. Няма нужда да припомням събитията от 1996 г. След 1997 г. положението се успокоява, но има неясноти и въпроси за укрепването на демокрацията и в тези страни. Що се отнася до Словакия, то тя е извадена от списъка. Това предизвиква такъв шок в обществото, че след това през целия период, предхождащ следващите избори, се създаде много широка

коалиция – от левицата на бившите комунисти до християн-демократите. Това мобилизира цялото гражданско общество, появиха се много неправителствени организации – на младото поколение, на средните слоеве в градовете. Това бе явление, породено предимно от отношенията между поколенията. Младите бяха възмутени от този режим, който щеше да ги откъсне от Европа. И така на следващите избори, през септември 1998 г., те гласуваха за новата коалиция, която положи необходимите усилия за наваксване на закъснението, за да може страната да влезе в ЕС през 2004 г.

С малки изменения може да се приведе същият или подобен аргумент по отношение на Румъния, България и т.н. Дори елитът, който отричаше тогавашната система и в началото бе обхванат от известни, да кажем, опасения, разбра, че политическата цена на изключването на страната му от европейската перспектива беше твърде висока. По-общо може да се каже и по този начин: политическата цена на излизането от европейската инициатива ставаше прекалено висока. Спомням си въпросите, които си задаваха в Румъния, когато на изборите през 2000 г. бившият комунист Илиеску се противопостави на фашизирания Вадим Тудор. Всички се молеха, цялата румънска десница се молеше за победата на бившия комунист Илиеску. Защо? Защото не трябваше да се изпускат възможностите на европейската перспектива за влизане в Съюза. В известен смисъл може да се каже, че дори явлението „Национално движение Симеон Втори“ създаде също повод за много въпроси. Какво представляваше то от политическа гледна точка? Наблюдателите не успяваха да идентифицират това движение. В края на краищата, каквото и да се мисли за неговите насоки, за политическите му съюзявания, в общи линии то не направи нищо, с което да помрачи перспективата за влизането на страната в ЕС. Впрочем бих казал, че тази „европейска принуда“ изигра роля в полза на заздравяването на демокрацията в страните в Централна Европа и в някои страни на Балканите. Това е важно измерение.

Очевидно днес можем да си зададем и друг въпрос: какво се случва след приемането в Европейския съюз? Би могло много

да се говори за това, което става в страни като Полша, Словакия и т.н., без да се спираме на Унгария, след момента на влизане в ЕС, както и за явлението на „декомпресия“, което следва. Но нека спрем дотук. Всеки ден поотделно си има достатъчно трудности. Най-напред трябва да се съсредоточим върху укрепването на демокрацията и влизането в ЕС. Всъщност това е важно измерение – европейският лост като фактор за установяването на демокрацията на Балканите. През пролетта на 2005 г. преподавах в Харвардския университет в Съединените американски щати. Много се говори за установяването на демокрацията, това е главната тема на администрацията на Буш. Съществува много голям скептицизъм, трябва да посоча, по отношение на резултатите, но всички се обръщат към този въпрос. Организиран се колквиуми, пишат се книги, научни трудове, статии за европейския лост като един от основните елементи днес на установяването на демокрацията. Ако трябва да се говори за европейското установяване на демокрацията, ЕС го прави по свой начин, но искам да посоча – ненатрапчиво. Той не развява знамето на демокрацията, той действа. Съюзът действа по метода на логиката. Не съумява ли той да наложи условия на периферията си, която желае да се присъедини към него? Употребявам думата „налага“ не в империалистическия смисъл, тъй като това става съвсем доброволно. Не центърът иска да покори периферията, а периферията иска да се присъедини към центъра. Налице е ясно формулирана условност. Първото условие от критериите, приети в Копенхаген, изисква в кандидатстващата държава да е установена демокрация. Това условие не подлежи на преговори. Има много условия, по които може да се преговаря, но има едно, по което не може да се преговаря: наличието на демокрация. Никой няма да ви изпраща войски. Впрочем това е подходът на условността, свързана с разширяването.

Следва един друг въпрос, друго измерение: може ли демокрацията да се създаде при наличието на международен протекторат или при „европеизиран“ протекторат. Това е въпросът, който възниква в Босна, това е въпросът, който се поставя в Косово, както и за бивша Югославия, където международната администрация е европеизирана. И в Босна са изпратени

европейски представители, а не въоръжени единици. Вместо това г-н Шварц Шилинг изпълнява задълженията си в Косово. При цяла кохорта от европейски проконсули можем да напомним, че тя започва с Бернар Кушнер. Той се справи образцово с работата си в Косово. И днес той е много, много високо ценен, дори и от онези, които навремето го критикуваха. Той се радва на изключително добра репутация.

В Македония по време на конфликта през 2000 г. се беше намесил отново един французин – Ален Реноа и той имаше решаващо значение по време на преговорите за Охридското споразумение. Охридският компромис беше договорен под егидата на ЕС. ЕС оказва пряко влияние върху процеса на изграждане на демократични институции. Но доколко е възможно трайното развитие на демокрация чрез протекторат? Формулирам този въпрос по провокативен начин. Тази ситуация вероятно беше необходима в периода след войната, след военната намеса в Босна или в Косово, но тя не е трайна. Не можете да казвате от една страна, че искате да изградите демокрация, и веднага след това да изхвърлите 70 сръбски депутати от Парламента, само защото те са имали националистични позиции и са се противопоставяли на интеграционната политика, която поставя на предно място ЕС. И това се случва преди две години. Разбира се, че имаше съпротива, разбира се, че това бяха националистите. Аз не го оспорвам, но ако се играе играта на демокрация, тогава се организират избори. В същото време обаче има недоволство, когато изборите довеждат на власт националистите. А в Босна през октомври се проведеха избори – осмите от Дейтън насам. През ноември 1996 г. в Босна се провеждат първите избори. През септември 1996 г. аз вече бях посетил Босна и наблюдавах същата логика. Постоянно се провеждат избори и постоянно има неудовлетвореност от резултатите, защото националистите постоянно печелят за всеобща изненада. Вие правите избори веднага след една война, която е противопоставила трите общности и при която рефлексът на всеки е да разчита на своята общност. Щом вече няма общ покрив, щом я няма Югославия като съвместен покрив, всяка от трите общности – босненските мюсюлмани, сърбите

и хърватите – се опира на своята общност, за да получи усещане за сигурност. Излизате от конфликт и организирате избори. Разбира се, че лидерите на националистическите партии печелят и вземат властта по един напълно предвидим начин. Защото в крайна сметка да бъдеш на власт означава да разполагаш със средства, включително и международни, за да си съставиш политическа клиентела.

И така, кои са проблемите след края на войната? Проблемът с бежанците, които се връщат, с обезщетяването на войниците и пр. И кой управлява тази ситуация? Националистическата партия. А тя служи на своите собствени хора. *Националистите са спечелили и са укрепили своите позиции, като са получили средства за това. И в крайна сметка се разкриват границите на тази политика и се декларира, че сме доволни. Отпращат се 70 депутати и някои прокурори, защото те не са харесани.* Това е един начин да се осъществява „европеизиран“ протекторат в името на демокрацията, вероятно с демократични намерения, но чрез действия, които очевидно не фаворизират демокрацията.

Що се отнася до Косово, мога да дам многобройни примери, защото скоро бях там. Протекторатът е изпразнил демократичния процес от неговата същност. Провели сте избори, но избраната власт не е истинска власт. Има само власт на вредата. Тя има способност да блокира процесите, но няма реална позитивна власт, в резултат на което се получава нарастващо напрежение между логиката на протектората и новата демократичност на избраните власти. Ясно е, че в Косово са проведени избори, има избрани. Вие можете да не харесвате избраните днес, но се разбира от само себе си, че не може да има избран парламент, който не може да гласува свой бюджет, какъвто е случаят до момента в Косово. Максимата „Няма данъци без представителна власт“ е част от определението за демокрация. Ако увеличите бюджета, което е един от най-важните моменти в битието на един парламент, вие очевидно сте лишили демокрацията от нейната същност. Първият въпрос е: може ли Европа да фаворизира „европеизирани“ протекторати, до каква степен и докога?

В крайна сметка се разбира, че не е достатъчно да се достигне до демокрацията чрез избори. Трябва да има и институции. Трябва да има държава на правото. Но как да се създаде държава на правото, ако не знаете каква държава конструирате. И тук, в резултат на втория въпрос Европа се изправя пред феномена на раждане на новите държави на Балканите – конструирането на държавата нация. И това е една напълно нова ситуация за Европа. Защото по традиция за Европа партньорът е установената държавност. Ако искате да влезете в ЕС, вие трябва да сте конструирана държавна цялост. Имате държавна легитимност и убеждавате ЕС, че имате средства да се приспособявате, да спазвате принципите и нормите на ЕС, като се започне от законите. В този смисъл съществуването на правовата държава е напълно задължително. За първи път ЕС се изправя пред перспективата да се включи в създаването на нови национални държави. И така ЕС преговаря договора между Сърбия и Черна гора. Вече няма Югославия, под егидата на ЕС е създаден един държавен хибрид, наречен „Сърбия и Черна гора“. Преди три години господин Солана договори този компромис. И заради това оттогава черногорците наричат тази държавна общност „Солания“. И тази държавна общност не просъществува повече от три години, защото това беше определената дата за просъществуване на тази нова конструкция. Имаше договорка след това да се проведе референдум. И впоследствие, когато наближи датата на референдума, всички се изненадаха, че според сондажите повече от 50% искат независимост. Независимостта не беше истински желана – това ще бъде делене на една микродържава. Представителят на ЕС, *словашкият представител на господин Солана*, отива на място, за да каже „Не, не 50%“. Ще се прави референдум, но при база 55.5% вместо 50%. Искат сигурност, че няма да има независимост за Черна гора. Това е все едно във Франция по време на референдума за Конституцията да бяха казали, че 45% биха били достатъчни за нейното приемане. Ако можеше резултатите да варират в зависимост от нуждите. Но никакъв шанс – и това не проработи. Бяха постигнати 55.5% и сега имаме една микродържава, стремяща се да влезе в ЕС. Тази ситуа-

ция беше създадена с подкрепата или по-скоро с мълчаливото съгласие на ЕС. ЕС участва и в създаването на такова виртуално държавно обединение каквото е Косово, а вие знаете, че преговорите продължават. Поставят се въпроси и за жизнеспособността на Босна и Херцеговина. Постигнат е компромис, както вече споменах, между македонци и албанци. ЕС подкрепя Охридските споразумения. Всъщност може да се каже, че това е сериозен принос, защото наложеният европейски модел в Охрид е един анти – Дейтън. Дейтън е постигане на мир чрез разделение, разделяне, за да има мир. Създадена е една общност – Република Сръбска, съществува една разделена Хърватско-мюсюлманска федерация, за да има мир. Охридският модел е точно обратният – предпочетени са мир, интеграция, включване. Става дума за включване на албанците в държавната администрация, в полицията, в армията и пр.

В заключение бих искал да кажа, че за първи път ЕС се изправя не пред традиционен партньор, какъвто е една държава, а пред партньор, който е в процес на превръщане в държавен субект и който има амбицията да влезе в ЕС, след като поеме своите отговорности. Това е една ситуация с висока степен на риск, защото въпросът за Косово остава отрова за сръбската политика. Като добавим и въпроса за Босна – всичко това прави картината твърде крехка. Според мен единственият начин да се управляват наследените конфликти от бивша Югославия, за да се избегнат нови ескалации, е да се предложи паралелна европейска перспектива, европейска рамка, така че да се държат под контрол тези чувствителни територии.

Посланието към националните елити и към обществените мнения трябва да бъде: ако ще губите или ще отстъпвате от националистичните си цели, от територията на идеалната карта, която носите дълбоко в себе си, и ако сте готови да направите компромис с тази мечтана и желана карта, то най-важното е да се задържи най-стойностното, което може да се предложи днес на този регион, а именно – ненасилие, спазване на правилата на играта, европейската перспектива и възможните ползи от нея.

Може ли Европа да предостави този покрив? Малко по-рано споменах, че Югославия беше този покрив за Босна. Още

по-рано империите изпълняваха функцията на такъв общ покрив – Хабсбургската, Османската. Да, в тази част на Балканите Европа става нещо като заместник на тези империи. Не в смисъл на агресор, а като предоставящ рамка, общ покрив за контролиране на процеса на фрагментация, който болезнено е минирал пейзажа, особено в бивша Югославия, и на рисковете, които още не са напълно изчезнали. Ето го парадоксът: тези, които имат най-голяма нужда от Европа, са и най-малко подготвени за нея. И Европа, изправена пред тази реалност, има две възможности, които вече са дали резултат при класическото разширяване към Централна Европа. Ето какви са условията: вие се подготвяте, ние преговаряме. Такива са правилата – действайте. Другата възможност е да се измисли нещо ново, да се промени самата концепция за разширяването по отношение на Западните Балкани. Т.е. да се предприеме един регионален подход за бързо приемане, но за частично, политическо членство. И именно тук трябва да се направи връзка между териториалните въпроси, които са в процес на договаряне – дали става въпрос за Косово, Босна, Македония, Черна гора и др. Трябва да се направи директна връзка между спорните територии и политическата интеграция в Европа. Но като се има предвид, че тези държави не са подготвени за членство в смисъла, в който другите бяха, представете си една цяла поредица от процедури и дългосрочни програми за наваксване на изоставането. Вие ще ме попитате дали всичко това е възможно. Съвсем ясно ще ви кажа, че не. Но винаги трябва да се изправим пред реалността. Вече няма възторг за продължаване на разширяването, както и със сигурност няма възторг за измисляне на нови критерии за целта. Казах, че това ще е необходимо за Европа на Балканите, но в същото време това е напълно невероятно.

вопросу. Он считает, что Марти Ахтисаари трудно обвинить в беспристрастности при выработывании проэкта о статусе Косово, так как Сербии придется выплачивать весь долг (включая и долю Косово), а потом ждать благоволение Приштины выплатить (евентуально) свою долю долга. Автор делает вывод, “что единственно чужая интервенция может рассечь сложный узел, но это может быть только временным решением и ценой новых более сложных узлов и катаклизмов”. По мнению автора тезис, что решение албанской проблеммы кроется в объединении всех албанцев в одном государству, не является убедительной.

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ВОПРОСЫ ПРАВОПРЕЕМСТВА ГОСУДАРСТВ И РАСПАД СССР

Доц. Петр П. Кремнев, д.ю.н

Проблемы правопреемства государств, теории правопреемства уже получили широкое освещение в науке международного права в многочисленных исследованиях российских и зарубежных авторов, но наиболее глубоко и всесторонне эти вопросы рассматривались в Комиссии международного права ООН на протяжении ее более чем 15-летней работы. В данной статье содержится анализ и рассматриваются те положения Венских конвенции 1978 и 1983 гг. и доктрины международного права, которые имеют непосредственное отношение к теме исследования. В этой связи, а также для целей оценки актов, принятых во время существования СССР в 1991 г. и впоследствии в рамках СНГ, автор подробно останавливается на базовых терминах института правопреемства государств, анализируя и распад Советского Союза.

ОТВЕТСТВЕННОСТЬ МЕЖДУНАРОДНЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ ПРИ НАРУШЕНИИ МЕЖДУНАРОДНОГО ПРАВА

Д-р Гудрун Цагел

В какой степени международные организации обвязаны международным правом? Обвязаны ли они вообще международ-

ным правом? Какие из источников международного права имеют отношение к международным организациям? Какие международные обязанности государств членов этих организаций? Несут ли ответственность международные организации при нарушении международных обязательств? Это только часть вопросов, на которые д-р Гудрун Цагель попытается ответить в своей статье на примере действий Европейского Союза – международной организации с растущим в последнее время влиянием, а также и на примере ООН. По мнению автора, нарушение обязательств “внутреннего права” организации может вызвать привлечения к ответственности, в частности в случаях превышения полномочий.

РАССЛЕДОВАНИЕ ИМУЩЕСТВА В СООТВЕТСТВИИ С ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВОМ РЕСПУБЛИКИ ИТАЛИИ

Асс. Ивайло Василев

Асс. Ивайло Василев рассматривает юридические аспекты имущества в Республике Италии в отношении лиц, скрывающих доходы. Законовые положения облегчают банковские расследования и контроль над капиталлами, включенные в финансовой системе. С усовершенствованием нормативной базы достигается контроль над средствами и предотвращение новых форм укрывательства, а также и трансфер собственности лицам, близких преступным субъектам, а также идентификация круга субъектов, гравитирующих вокруг т.наз. мафиозных структур, против которых в первую очередь направлены расследования. Уделено внимание доказательственным способам, применяемым при установлении незаконного имущества: прямого – при наличии детальных спицифических улики, которые позволяют предположить, что данное имущество добыто незаконными действиями; и второго, более широкого способа, основанного на несоответствие или диспорцию между накопленным/ наследственным имуществом субъекта мафиозного типа и его доходами.